

Kinh Đại Bát-Nhã Ba-La-Mật-Đa
(Trọn bộ 24 tập)

Hán dịch: Tam Tạng Pháp Sư Huyền Trang
Việt dịch: Hòa Thượng Thích Trí Nghiêm
Khảo dịch: Hòa Thượng Thích Thiện Siêu
Sài Gòn 1998

--- o0o ---

Tập 13
QUYỂN THỨ 323
HỘI THỨ NHẤT

Phẩm
CHƠN NHƯ
Thứ 47 - 6

Bấy giờ, Xá-lợi-tử thưa với Phật rằng: Bạch Đức Thế Tôn! Vì nhân duyên nào có các Bồ-tát tu không, vô tướng, vô nguyện giải thoát môn, chẳng nhiếp thọ Bát-nhã Ba-la-mật-đa, không sức phương tiện khéo léo, bèn chứng thật tế lấy quả Thanh văn hoặc Độc giác Bồ-đề? Có các Bồ-tát tu không, vô tướng, vô nguyện giải thoát môn, nhiếp thọ Bát-nhã Ba-la-mật-đa, có sức phương tiện khéo léo, chẳng chứng thật tế mà thẳng tới Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề?

Phật nói: Này Xá-lợi-tử! Nếu các Bồ-tát lìa tâm Nhất thiết trí trí tu không, vô tướng, vô nguyện giải thoát môn; các Bồ-tát này chẳng nhiếp thọ Bát-nhã Ba-la-mật-đa, không sức phương tiện khéo léo, bèn chứng thật tế, lấy quả Thanh văn hoặc Độc giác Bồ-đề. Nếu các Bồ-tát chẳng lìa tâm Nhất thiết trí trí tu không, vô tướng, vô nguyện giải thoát môn; các Bồ-tát này nhiếp thọ Bát-nhã Ba-la-mật-đa, có sức phương tiện khéo léo, nên năng vào ngôi Chánh tánh ly sanh, được Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề.

Xá-lợi-tử! Ví như có chim thân tượng nó lớn dài trăm do-tuần, hoặc lại hai trăm cho đến năm trăm do-tuần, mà không có cánh. Chim này từ nơi cung trời Ba mươi ba gieo mình rơi xuống tới châu Thiệm bộ. Khi đang giữa đường nó khởi nghĩ rằng: Ta muốn lại lên trời Ba mươi ba. Xá-lợi-tử! Nơi ý nghĩ sao? Chim ấy trở lại trời Ba mươi ba được không? Xá-lợi-tử thưa: Bạch Thế Tôn! Chẳng lên lại được. Phật nói: Xá-lợi-tử! Giữa đường chim này hoặc khởi nguyện đây: Đến châu Thiệm bộ phải khiến thân ta không bị tổn hại. Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Sở nguyện chim này chừng được toại chăng? Xá-lợi-tử thưa: Bạch Đức Thế Tôn! Chẳng toại. Chim ấy khi đến châu Thiệm bộ này, thân nó quyết định sẽ có tổn hoại, hoặc đến mất mạng, hoặc khổ gần chết. Vì có sao? Bạch Thế Tôn! Thân chim này lớn

từ xa mà rơi, lại không có cánh vậy. Phật nói: Xá-lợi-tử! Như vậy, như vậy. Như người vừa nói. Xá-lợi-tử! Có các Bồ-tát cũng lại như vậy. Tuy trải qua đại kiếp như số cát sông Hằng siêng tu bố thí, tịnh giới, an nhẫn, tinh tiến, tĩnh虑, cũng tu không, vô tướng, vô nguyện giải thoát môn, tác rộng đại sự, phát rộng đại tâm, muốn chứng vô lượng vô sở nhiếp thọ, Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề nhiệm mầu, mà không tu Bát-nhã Ba-la-mật-đa, xa lìa sức phương tiện khéo léo nên bèn đọa Thanh văn hoặc đọa Độc giác. Vì có sao? Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát này xa lìa tâm Nhất thiết trí trí, dù trải nhiều kiếp siêng tu bố thí, tịnh giới, an nhẫn, tinh tiến, tĩnh虑; cũng tu không, vô tướng, vô nguyện giải thoát môn mà không tu Bát-nhã Ba-la-mật-đa, cũng không sức phương tiện khéo léo nên bèn đọa Thanh văn hoặc đọa Độc giác.

Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát này tuy nhớ tất cả các Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác quá khứ, vị lai, hiện tại, nhóm giới, nhóm định, nhóm huệ, nhóm giải thoát, nhóm giải thoát tri kiến, cung kính cúng dường, tùy thuận tu hành; mà ở trong kia chấp lấy tướng nên chẳng hiểu một cách chơn chính chơn thật công đức nhóm giới, nhóm định, nhóm huệ, nhóm giải thoát, nhóm giải thoát tri kiến của các Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác này. Xá-lợi-tử! Các

Bồ-tát này chẳng năng chính hiểu Phật công đức nên dù nghe tiếng không, vô tướng, vô nguyện giải thoát môn của đạo Bồ-tát, rồi nương tướng ấy chấp lấy tướng kia. Chấp lấy tướng rồi hồi hướng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, trụ nơi Thanh văn hoặc bậc Độc giác. Vì có sao? Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát này xa lìa Bát-nhã Ba-la-mật-đa và không sức phương tiện khéo léo, nên dù đem các thứ căn lành đã tu hồi hướng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, mà vẫn trụ Thanh văn hoặc bậc Độc giác.

Xá-lợi-tử! Có các Bồ-tát vì sơ phát tâm chẳng lìa Nhất thiết trí trí, siêng tu bố thí, tịnh giới, an nhẫn, tinh tiến, tinh lự, chẳng lìa Bát-nhã Ba-la-mật-đa phương tiện khéo léo. Tuy nhớ tất cả Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác nhóm giới, nhóm định, nhóm huệ, nhóm giải thoát, nhóm giải thoát tri kiến quá khứ, vị lai, hiện tại mà chẳng lấy tướng. Tuy tu tất cả không, vô tướng, vô nguyện giải thoát môn cũng chẳng lấy tướng. Tuy nhớ các thứ công đức căn lành mình người, cùng các hữu tình đồng chung hồi hướng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề cũng chẳng lấy tướng. Xá-lợi-tử! Bồ-tát Ma-ha-tát này chẳng trụ Thanh văn hoặc bậc Độc giác, thẳng tới Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề. Vì có sao? Xá-lợi-tử! Bồ-tát Ma-ha-tát này từ sơ phát tâm cho đến rốt ráo thường năng chẳng xa lìa tâm Nhất thiết trí trí. Tuy

**tu bồ thí mà chẳng lấy tướng; tuy tu tịnh giới, an
nhã, tinh tiến, tĩnh lự, bát-nhã cũng chẳng lấy
tướng. Tuy nhớ bao nhiêu nhóm giới, nhóm định,
nhóm huệ, nhóm giải thoát, nhóm giải thoát tri kiến
của tất cả Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác quá khứ,
vị lai, hiện tại cũng chẳng lấy tướng. Tuy tu tất cả
đạo Bồ-tát không, vô tướng, vô nguyện giải thoát
môn cũng chẳng lấy tướng.**

**Xá-lợi-tử! Bồ-tát Ma-ha-tát này có phương tiện
khéo léo, nên đem tâm ly tướng tu hành Bồ thí Ba-
la-mật-đa; đem tâm ly tướng tu hành Tịnh giới, An
nhã, Tinh tiến, Tĩnh lự, Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Xá-
lợi-tử! Bồ-tát Ma-ha-tát này có phương tiện khéo
léo, nên đem tâm ly tướng an trụ nội không, ngoại
không, nội ngoại không, không không, đại không,
thắng nghĩa không, hữu vi không, vô vi không, tất
cánh không, vô tế không, tán không, vô biến dị
không, bốn tánh không, tự tướng không, cộng
tướng không, nhất thiết pháp không, bất khả đắc
không, vô tánh không, tự tánh không, vô tánh tự
tánh không.**

**Xá-lợi-tử! Bồ-tát Ma-ha-tát này có phương tiện
khéo léo, nên đem tâm ly tướng an trụ chơn như,
pháp giới, pháp tánh, bất hư vọng tánh, bất biến dị
tánh, bình đẳng tánh, ly sanh tánh, pháp định, pháp
trụ, thật tế, hư không giới, bất tư nghì giới. Xá-lợi-**

tử! Bồ-tát Ma-ha-tát này có phương tiện khéo léo, nên đem tâm ly tướng tu hành bốn niệm trụ; đem tâm ly tướng tu hành bốn chánh đoạn, bốn thần túc, năm căn, năm lực, bảy đẳng giác chi, tám thánh đạo chi. Xá-lợi-tử! Bồ-tát Ma-ha-tát này có phương tiện khéo léo, nên đem tâm ly tướng an trụ khổ thánh đế, đem tâm ly tướng an trụ tập diệt đạo thánh đế.

Xá-lợi-tử! Bồ-tát Ma-ha-tát này có phương tiện khéo léo, đem tâm ly tướng tu hành bốn tĩnh虑; đem tâm ly tướng tu hành bốn vô lượng, bốn vô sắc định. Xá-lợi-tử! Bồ-tát Ma-ha-tát này có phương tiện khéo léo, đem tâm ly tướng tu hành tám giải thoát; đem tâm ly tướng tu hành tám thắng xứ, chín thứ đệ định, mười biến xứ. Xá-lợi-tử! Bồ-tát Ma-ha-tát này có phương tiện khéo léo, đem tâm ly tướng tu hành không giải thoát môn; đem tâm ly tướng tu hành vô tướng, vô nguyên giải thoát môn. Xá-lợi-tử! Bồ-tát Ma-ha-tát này có phương tiện khéo léo, đem tâm ly tướng tu hành năm nhãn, sáu thần thông. Xá-lợi-tử! Bồ-tát Ma-ha-tát này có phương tiện khéo léo, đem tâm ly tướng tu hành tam-ma-địa môn, đem tâm ly tướng tu hành đà-la-ni môn.

Xá-lợi-tử! Bồ-tát Ma-ha-tát này có phương tiện khéo léo, đem tâm ly tướng tu hành Phật mười lực; đem tâm ly tướng tu hành bốn vô sở úy, bốn vô ngại giải, đại từ, đại bi, đại hỷ, đại xả, mười tám pháp

Phật bất cộng. Xá-lợi-tử! Bồ-tát Ma-ha-tát này có phương tiện khéo léo, đem tâm ly tướng tu hành nhất thiết trí; cũng đem tâm ly tướng tu hành đạo tướng trí, nhất thiết tướng trí.

Khi ấy, Xá-lợi-tử thưa Phật rằng: Bạch Thế Tôn! Như tôi hiểu nghĩa Phật vừa nói ấy, nếu các Bồ-tát Ma-ha-tát từ sơ phát tâm cho đến rốt ráo nhiếp thọ Bát-nhã Ba-la-mật-đa, chẳng rời sức phương tiện khéo léo ấy, Bồ-tát Ma-ha-tát này quyết gần Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề. Vì có sao? Bạch Thế Tôn! Bồ-tát Ma-ha-tát này từ sơ phát tâm cho đến rốt ráo, đều chẳng thấy có Chánh pháp khá được. Nghĩa là hoặc năng chứng, hoặc sở chứng, hoặc chứng xứ, hoặc chứng thời, hoặc do đây chứng, đều chẳng khá được. Hoặc sắc, hoặc thọ tướng hành thức đều chẳng khá được. Hoặc nhãn xứ, hoặc nhĩ tỷ thiết thân ý xứ đều chẳng khá được. Hoặc sắc xứ, hoặc thanh hương vị xúc pháp xứ đều chẳng khá được. Hoặc nhãn giới, hoặc nhĩ tỷ thiết thân ý giới đều chẳng khá được. Hoặc sắc giới, hoặc thanh hương vị xúc pháp giới đều chẳng khá được. Hoặc nhãn thức giới, hoặc nhĩ tỷ thiết thân ý thức giới đều chẳng khá được. Hoặc nhãn xúc, hoặc nhĩ tỷ thiết thân ý xúc đều chẳng khá được. Hoặc nhãn xúc làm duyên sanh ra các thọ, hoặc nhĩ tỷ thiết thân ý xúc làm duyên sanh ra các thọ đều chẳng khá

được. Hoặc địa giới, hoặc thủy hỏa phong không thức giới đều chẳng khá được. Hoặc vô minh; hoặc hành, thức, danh sắc, lục xứ, xúc, thọ, ái, thủ, hữu, sanh, lão tử đều chẳng khá được.

Hoặc Bồ thí Ba-la-mật-đa; hoặc Tịnh giới, An nhẫn, Tinh tiến, Tĩnh lự, Bát-nhã Ba-la-mật-đa đều chẳng khá được. Hoặc nội không; hoặc ngoại không, nội ngoại không, không không, đại không, thắng nghĩa không, hữu vi không, vô vi không, tất cánh không, vô tế không, tán không, vô biến dị không, bốn tánh không, tự tướng không, cộng tướng không, nhất thiết pháp không, bất khả đắc không, vô tánh không, tự tánh không, vô tánh tự tánh không đều chẳng khá được. Hoặc chơn như; hoặc pháp giới, pháp tánh, bất hư vọng tánh, bất biến dị tánh, bình đẳng tánh, ly sanh tánh, pháp định, pháp trụ, thật tế, hư không giới, bất tư nghì giới đều chẳng khá được. Hoặc bốn niệm trụ; hoặc bốn chánh đoạn, bốn thần túc, năm căn, năm lực, bảy đẳng giác chi, tám thánh đạo chi đều chẳng khá được. Hoặc khổ thánh đế, hoặc tập diệt đạo thánh đế đều chẳng khá được. Hoặc bốn tĩnh lự; hoặc bốn vô lượng, bốn vô sắc định đều chẳng khá được. Hoặc tám giải thoát; hoặc tám thắng xứ, chín thứ đệ định, mười biến xứ đều chẳng khá được. Hoặc

không giải thoát môn; hoặc vô tướng, vô nguyên giải thoát môn đều chẳng khá được.

Hoặc năm nhãn, hoặc sáu thần thông đều chẳng khá được. Hoặc tam-ma-địa môn, hoặc đà-la-ni môn đều chẳng khá được. Hoặc Phật mười lực; hoặc bốn vô sở úy, bốn vô ngại giải, đại từ, đại bi, đại hỷ, đại xả, mười tám pháp Phật bất cộng đều chẳng khá được. Hoặc quả Dự lưu; hoặc quả Nhất lai, Bất hoàn, A-la-hán đều chẳng khá được. Hoặc Độc giác Bồ-đề đều chẳng khá được. Hoặc nhất thiết trí; hoặc đạo tướng trí, nhất thiết tướng trí đều chẳng khá được.

Bạch Thế Tôn! Có các thiện nam tử, thiện nữ nhân Bồ-tát thừa, xa lìa Bát-nhã Ba-la-mật-đa phương tiện khéo léo mà cầu Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề. Phải biết kia đối sở cầu Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề hoặc đắc chẳng đắc. Vì có sao? Bạch Thế Tôn! Các thiện nam tử, thiện nữ nhân Bồ-tát thừa này, xa lìa Bát-nhã Ba-la-mật-đa phương tiện khéo léo, đối sở tu hành Bồ thí, Tịnh giới, An nhẫn, Tinh tiến, Tịch lự, Bát-nhã Ba-la-mật-đa đều lấy tướng vậy. Đối sở an trụ nội không, ngoại không, nội ngoại không, không không, đại không, thắng nghĩa không, hữu vi không, vô vi không, tất cánh không, vô tế không, tán không, vô biến dị không, bốn tánh không, tự tướng không, cộng tướng

không, nhất thiết pháp không, bất khả đắc không, vô tánh không, tự tánh không, vô tánh tự tánh không đều lấy tướng vậy. Đối sở an trụ chơn như, pháp giới, pháp tánh, bất hư vọng tánh, bất biến dị tánh, bình đẳng tánh, ly sanh tánh, pháp định, pháp trụ, thật tế, hư không giới, bất tư nghì giới đều lấy tướng vậy. Đối sở tu hành bốn niệm trụ, bốn chánh đoạn, bốn thần túc, năm căn, năm lực, bảy đẳng giác chi, tám thánh đạo chi đều lấy tướng vậy. Đối sở an trụ khổ thánh đế, tập diệt đạo thánh đế đều lấy tướng vậy. Đối sở tu hành bốn tĩnh lực, bốn vô lượng, bốn vô sắc định đều lấy tướng vậy. Đối sở tu hành tám giải thoát, tám thắng xứ, chín thứ đệ định, mười biến xứ đều lấy tướng vậy. Đối sở tu hành không giải thoát môn; vô tướng, vô nguyện giải thoát môn đều lấy tướng vậy. Đối sở tu hành năm nhãn, sáu thần thông đều lấy tướng vậy. Đối sở tu hành tam-ma-địa môn, đà-la-ni môn đều lấy tướng vậy. Đối sở tu hành Phật mười lực, bốn vô sở úy, bốn vô ngại giải, đại từ, đại bi, đại hỷ, đại xả, mười tám pháp Phật bất cộng đều lấy tướng vậy. Đối sở tu hành nhất thiết trí, đạo tướng trí, nhất thiết tướng trí đều lấy tướng vậy.

Bạch Thế Tôn! Do nhân duyên đây, các thiện nam tử, thiện nữ nhân Bồ-tát thừa này đều đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề hoặc đắc chẳng đắc.

Bạch Thế Tôn! Do nhân duyên đây, nếu Bồ-tát Ma-ha-tát muốn chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, quyết định chẳng nên xa lìa Bát-nhã Ba-la-mật-đa phương tiện khéo léo. Bạch Thế Tôn! Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Bát-nhã Ba-la-mật-đa phương tiện khéo léo, dùng vô sở đắc mà làm phương tiện, đem tâm vô tướng câu hành nên tu Bồ thí Ba-la-mật-đa; nên tu Tịnh giới, An nhẫn, Tinh tiến, Tịch lự, Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Bạch Thế Tôn! Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Bát-nhã Ba-la-mật-đa phương tiện khéo léo, dùng vô sở đắc làm phương tiện, đem tâm vô tướng câu hành nên trụ nội không; nên trụ ngoại không, nội ngoại không, không không, đại không, thắng nghĩa không, hữu vi không, vô vi không, tất cánh không, vô tế không, tán không, vô biên dị không, bốn tánh không, tự tướng không, cộng tướng không, nhất thiết pháp không, bất khả đắc không, vô tánh không, tự tánh không, vô tánh tự tánh không. Bạch Thế Tôn! Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Bát-nhã Ba-la-mật-đa phương tiện khéo léo, dùng vô sở đắc làm phương tiện, đem tâm vô tướng câu hành nên trụ chơn như; nên trụ pháp giới, pháp tánh, bất hư vọng tánh, bất biến dị tánh, bình đẳng tánh, ly sanh tánh, pháp định, pháp trụ, thật tế, hư không giới, bất tư nghì giới.

Bạch Thế Tôn! Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Bát-nhã Ba-la-mật-đa phương tiện khéo léo, dùng vô sở đắc làm phương tiện, đem tâm vô tướng câu hành nên tu bốn niệm trụ; nên tu bốn chánh đoạn, bốn thần túc, năm căn, năm lực, bảy đẳng giác chi, tám thánh đạo chi. Bạch Thế Tôn! Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Bát-nhã Ba-la-mật-đa phương tiện khéo léo, dùng vô sở đắc làm phương tiện, đem tâm vô tướng câu hành nên trụ khổ thánh đế, nên trụ tập diệt đạo thánh đế. Bạch Thế Tôn! Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Bát-nhã Ba-la-mật-đa phương tiện khéo léo, dùng vô sở đắc làm phương tiện, đem tâm vô tướng câu hành nên tu bốn tĩnh lự; nên tu bốn vô lượng, bốn vô sắc định. Bạch Thế Tôn! Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Bát-nhã Ba-la-mật-đa phương tiện khéo léo, dùng vô sở đắc làm phương tiện, đem tâm vô tướng câu hành nên trụ tám giải thoát; nên trụ tám thắng xứ, chín thứ đệ định, mười biến xứ.

Bạch Thế Tôn! Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Bát-nhã Ba-la-mật-đa phương tiện khéo léo, dùng vô sở đắc làm phương tiện, đem tâm vô tướng câu hành nên trụ không giải thoát môn; nên trụ vô tướng, vô nguyện giải thoát môn. Bạch Thế Tôn! Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Bát-nhã Ba-la-mật-đa phương tiện khéo léo, dùng vô sở đắc làm phương tiện, đem tâm vô tướng câu hành nên tu năm nhẫn,

nên tu sáu thần thông. Bạch Thế Tôn! Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Bát-nhã Ba-la-mật-đa phương tiện khéo léo, dùng vô sở đắc làm phương tiện, đem tâm vô tướng câu hành nên tu tam-ma-địa môn, nên tu đà-la-ni môn.

Bạch Thế Tôn! Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Bát-nhã Ba-la-mật-đa phương tiện khéo léo, dùng vô sở đắc làm phương tiện, đem tâm vô tướng câu hành nên tu Phật mười lực; nên tu bốn vô sở úy, bốn vô ngại giải, đại từ, đại bi, đại hỷ, đại xả, mười tám pháp Phật bất cộng. Bạch Thế Tôn! Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ Bát-nhã Ba-la-mật-đa phương tiện khéo léo, dùng vô sở đắc làm phương tiện, đem tâm vô tướng câu hành nên tu nhất thiết trí; nên tu đạo tướng trí, nhất thiết tướng trí.

Bạch Thế Tôn! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát an trụ Bát-nhã Ba-la-mật-đa phương tiện khéo léo, dùng vô sở đắc làm phương tiện, đem tâm vô tướng câu hành an trụ tất cả Phật pháp như thế, quyết được Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề.

Bấy giờ, các Thiên tử cõi Dục, cõi Sắc thừa với Phật rằng: Bạch Đức Thế Tôn! Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề của chư Phật rất khó tin hiểu, rất khó chứng được. Sở dĩ vì sao? Các Bồ-tát Ma-ha-tát đối tất cả pháp tự tướng, cộng tướng đều phải chứng

biết, mới năng hoạch được sở cầu Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, mà pháp tướng bị biết của các Bồ-tát đều vô sở hữu, đều bất khả đắc.

Bấy giờ, Phật bảo các Thiên tử rằng: Như vậy, như vậy. Như các người vừa nói. Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề của chư Phật rất khó tin hiểu, rất khó chứng được. Thiên tử phải biết, Ta cũng hiện giác tất cả pháp tướng, chứng được Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, mà đều chẳng đắc thắng nghĩa pháp tướng khá nói gọi đây là năng chứng, đây là sở chứng, đây là chứng xứ, đây là chứng thời và khá nói là do đây mà chứng. Vì có sao? Các Thiên tử! Vì tất cả pháp rốt ráo tịnh vậy. Hữu vi, vô vi rốt ráo không vậy.

Bấy giờ, cụ thọ Thiện Hiện thưa với Phật rằng: Bạch Thế Tôn! Như lời Phật vừa nói. Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề của chư Phật rất khó tin, rất khó chứng. Như tôi suy nghĩ nghĩa Phật vừa nói, Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề của chư Phật rất dễ tin hiểu, rất dễ chứng được. Sở dĩ vì sao? Nếu năng tin hiểu, không có pháp năng chứng, không có pháp sở chứng, không có chứng xứ, không có chứng thời, cũng không do đây mà có sở chứng, thời năng tin hiểu Vô thượng Bồ-đề của chư Phật. Nếu có chứng biết, không có pháp năng chứng, không có pháp sở chứng, không có chứng xứ, không có chứng thời,

cũng không do đây mà có pháp sở chứng, thời năng chứng được sở cầu Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề. Vì có sao? Bạch Thế Tôn! Vì tất cả pháp đều rốt ráo trống không. Trong rốt ráo không, đều không có pháp rốt ráo khá gọi là năng chứng, khá gọi sở chứng, khá gọi chứng xứ, khá gọi chứng thời, khá gọi do đây mà có sở chứng. Sở dĩ vì sao? Các pháp đều không, hoặc tăng hoặc giảm đều vô sở hữu, đều bất khả đắc.

Bạch Thế Tôn! Bồ-tát Ma-ha-tát sở tu Bồ thí, Tịnh giới, An nhẫn, Tinh tiến, Tĩnh lự, Bát-nhã Ba-la-mật-đa đều vô sở hữu, đều bất khả đắc. Bạch Thế Tôn! Các Bồ-tát Ma-ha-tát sở trụ nội không, ngoại không, nội ngoại không, không không, đại không, thắng nghĩa không, hữu vi không, vô vi không, tất cánh không, vô tế không, tán không, vô biến dị không, bốn tánh không, tự tướng không, cộng tướng không, nhất thiết pháp không, bất khả đắc không, vô tánh không, tự tánh không, vô tánh tự tánh không đều vô sở hữu, đều bất khả đắc.

Bạch Thế Tôn! Các Bồ-tát Ma-ha-tát sở trụ chơn như, pháp giới, pháp tánh, bất hư vọng tánh, bất biến dị tánh, bình đẳng tánh, ly sanh tánh, pháp định, pháp trụ, thật tế, hư không giới, bất tư nghì giới đều vô sở hữu, đều bất khả đắc.

Bạch Thế Tôn! Các Bồ-tát Ma-ha-tát sở tu bốn niệm trụ, bốn chánh đoạn, bốn thần túc, năm căn, năm lực, bảy đẳng giác chi, tám thánh đạo chi đều vô sở hữu, đều bất khả đắc. Bạch Thế Tôn! Các Bồ-tát Ma-ha-tát sở tu khổ thánh đế, tập diệt đạo thánh đế đều vô sở hữu, đều bất khả đắc.

Bạch Thế Tôn! Các Bồ-tát Ma-ha-tát sở tu bốn tĩnh lự, bốn vô lượng, bốn vô sắc định đều vô sở hữu, đều bất khả đắc. Bạch Thế Tôn! Các Bồ-tát Ma-ha-tát sở tu tám giải thoát, tám thắng xứ, chín thứ đệ định, mười biến xứ đều vô sở hữu, đều bất khả đắc. Bạch Thế Tôn! Các Bồ-tát Ma-ha-tát sở tu không giải thoát môn; vô tướng, vô nguyện giải thoát môn đều vô sở hữu, đều bất khả đắc.

Bạch Thế Tôn! Các Bồ-tát Ma-ha-tát sở học năm nhãn, sáu thần thông đều vô sở hữu, đều bất khả đắc. Bạch Thế Tôn! Các Bồ-tát Ma-ha-tát sở học tam-ma-địa môn, đà-la-ni môn đều vô sở hữu, đều bất khả đắc. Bạch Thế Tôn! Các Bồ-tát Ma-ha-tát sở học Phật mười lực, bốn vô sở úy, bốn vô ngại giải, đại từ, đại bi, đại hỷ, đại xả, mười tám pháp Phật bất cộng đều vô sở hữu, đều bất khả đắc. Bạch Thế Tôn! Các Bồ-tát Ma-ha-tát sở học nhất thiết trí, đạo tướng trí, nhất thiết tướng trí đều vô sở hữu, đều bất khả đắc.

Bạch Thế Tôn! Các Bồ-tát Ma-ha-tát sở quán các pháp hoặc hữu sắc hoặc vô sắc, hoặc hữu kiến hoặc vô kiến, hoặc hữu đối hoặc vô đối, hoặc hữu lậu hoặc vô lậu, hoặc hữu vi hoặc vô vi, đều vô sở hữu, đều bất khả đắc. Bạch Thế Tôn! Vì nhân duyên này, tôi suy nghĩ nghĩa thú Phật vừa nói, Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề của chư Phật rất dễ tin hiểu, rất dễ chứng được. Các Bồ-tát Ma-ha-tát chẳng nên trong ấy gọi khó tin hiểu, gọi khó chứng được. Sở dĩ vì sao?

Bạch Thế Tôn! Sắc, tự tánh sắc không; thọ tướng hành thức, tự tánh thọ tướng hành thức không. Bạch Thế Tôn! Nhãn xúc, tự tánh nhãn xúc không; nhĩ tỷ thiết thân ý xúc, tự tánh nhĩ tỷ thiết thân ý xúc không. Bạch Thế Tôn! Sắc xúc, tự tánh sắc xúc không; thanh hương vị xúc pháp xúc, tự tánh thanh hương vị xúc pháp xúc không.

Bạch Thế Tôn! Nhãn giới, tự tánh nhãn giới không; nhĩ tỷ thiết thân ý giới, tự tánh nhĩ tỷ thiết thân ý giới không. Bạch Thế Tôn! Sắc giới, tự tánh sắc giới không; thanh hương vị xúc pháp giới, tự tánh thanh hương vị xúc pháp giới không. Bạch Thế Tôn! Nhãn thức giới, tự tánh nhãn thức giới không; nhĩ tỷ thiết thân ý thức giới, tự tánh nhĩ tỷ thiết thân ý thức giới không. Bạch Thế Tôn! Nhãn xúc, tự tánh nhãn xúc không; nhĩ tỷ thiết thân ý xúc, tự tánh nhĩ

tỷ thiệt thân ý xúc không. Bạch Thế Tôn! Nhãn xúc làm duyên sanh ra các thọ, tự tánh nhãn xúc làm duyên sanh ra các thọ không; nhĩ tỷ thiệt thân ý xúc làm duyên sanh ra các thọ, tự tánh nhĩ tỷ thiệt thân ý xúc làm duyên sanh ra các thọ không.

Bạch Thế Tôn! Địa giới, tự tánh địa giới không; thủy hỏa phong không thức giới, tự tánh thủy hỏa phong không thức giới không. Bạch Thế Tôn! Vô minh, tự tánh vô minh không. Hành, thức, danh sắc, lục xứ, xúc, thọ, ái, thủ, hữu, sanh, lão tử; tự tánh hành cho đến lão tử không. Bạch Thế Tôn! Bồ thí Ba-la-mật-đa, tự tánh Bồ thí Ba-la-mật-đa không. Tịnh giới, An nhãn, Tinh tiến, Tĩnh lực, Bát-nhã Ba-la-mật-đa; tự tánh Tịnh giới, An nhãn, Tinh tiến, Tĩnh lực, Bát-nhã Ba-la-mật-đa không.

Bạch Thế Tôn! Nội không, tự tánh nội không không. Ngoại không, nội ngoại không, không không, đại không, thắng nghĩa không, hữu vi không, vô vi không, tất cánh không, vô tế không, tán không, vô biên dị không, bốn tánh không, tự tướng không, cộng tướng không, nhất thiết pháp không, bất khả đắc không, vô tánh không, tự tánh không, vô tánh tự tánh không, tự tánh ngoại không cho đến vô tánh tự tánh không không.

Bạch Thế Tôn! Chơn như, tự tánh chơn như không. Pháp giới, pháp tánh, bất hư vọng tánh, bất biến dị tánh, bình đẳng tánh, ly sanh tánh, pháp định, pháp trụ, thật tế, hư không giới, bất tư nghì giới, tự tánh pháp giới cho đến bất tư nghì giới không. Bạch Thế Tôn! Bốn niệm trụ, tự tánh bốn niệm trụ không. Bốn chánh đoạn, bốn thần túc, năm căn, năm lực, bảy đẳng giác chi, tám thánh đạo chi, tự tánh bốn chánh đoạn cho đến tám thánh đạo chi không. Bạch Thế Tôn! Khổ thánh đế, tự tánh khổ thánh đế không; tập diệt đạo thánh đế, tự tánh tập diệt đạo thánh đế không.

Bạch Thế Tôn! Bốn tĩnh lự, tự tánh bốn tĩnh lự không. Bốn vô lượng, bốn vô sắc định; tự tánh bốn vô lượng, bốn vô sắc định không. Bạch Thế Tôn! Tám giải thoát, tự tánh tám giải thoát không. Tám thắng xứ, chín thứ đệ định, mười biến xứ; tự tánh tám thắng xứ, chín thứ đệ định, mười biến xứ không. Bạch Thế Tôn! Không giải thoát môn, tự tánh không giải thoát môn không. Vô tướng, vô nguyện giải thoát môn; tự tánh vô tướng, vô nguyện giải thoát môn không. Bạch Thế Tôn! Năm nhãn, tự tánh năm nhãn không; sáu thần thông, tự tánh sáu thần thông không. Bạch Thế Tôn! Tam-ma-địa môn, tự tánh tam-ma-địa môn không; đà-la-ni môn, tự tánh đà-la-ni môn không.

Bạch Thế Tôn! Phật mười lực, tự tánh Phật mười lực không. Bốn vô sở úy, bốn vô ngại giải, đại từ, đại bi, đại hỷ, đại xả, mười tám pháp Phật bất cộng, tự tánh bốn vô sở úy cho đến mười tám pháp Phật bất cộng không. Bạch Thế Tôn! Quả Dự lưu, tự tánh quả Dự lưu không. Quả Nhất lai, Bất hoàn, A-la-hán; tự tánh quả Nhất lai, Bất hoàn, A-la-hán không. Bạch Thế Tôn! Độc giác Bồ-đề, tự tánh Độc giác Bồ-đề không. Bạch Thế Tôn! Nhất thiết trí, tự tánh nhất thiết trí không. Đạo tướng trí, nhất thiết tướng trí; tự tánh đạo tướng trí, nhất thiết tướng trí không.

Bạch Thế Tôn! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát đối tự tánh không như thế, thâm sanh tin hiểu, chứng biết không trái ngược, bèn được Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề. Bởi duyên có đây, tôi nói Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề chẳng khó tin hiểu, chẳng khó chứng được.

Khi ấy, Xá-lợi-tử bảo Thiện Hiện rằng: Cụ thọ Thiện Hiện! Bởi nhân duyên này, Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề rất khó tin hiểu, rất khó chứng được. Sở dĩ vì sao? Các Bồ-tát Ma-ha-tát quán tất cả pháp đều vô tự tánh, đều như hư không. Ví như hư không chẳng khởi nghĩ rằng: Ta phải tin hiểu mau chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề. Các Bồ-tát Ma-ha-tát cũng nên như thế, chẳng khởi nghĩ rằng: Ta phải

tin hiểu mau chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề. Vì có sao? Ngài Thiện Hiện! Các pháp đều không, ngang đồng hư không. Các Bồ-tát Ma-ha-tát tin hiểu tất cả pháp đều ngang đồng hư không và năng chứng biết, mới được Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề. Ngài Thiện Hiện! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát tin hiểu tất cả pháp đều ngang đồng hư không, bèn đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề dễ sanh tin hiểu, dễ chứng được ấy, thời chẳng nên có các Bồ-tát Ma-ha-tát hằng hà sa thủy mặc áo giáp đại công đức, phát tiến tới Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, ở thời gian giữa mà có trụt lui. Nên biết Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề rất khó tin hiểu, rất khó chứng được.

Bấy giờ, cụ thọ Thiện Hiện thưa với Tôn giả Xá-lợi-tử rằng: Thưa ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Sắc đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Thọ tướng hành thức đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là sắc có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là thọ tướng hành thức có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện

Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Sắc chơn như đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Thọ tướng hành thức chơn như đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là sắc chơn như có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là thọ tướng hành thức chơn như có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy.

Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Nhãn xứ đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Nhĩ tỷ thiết thân ý xứ đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là nhãn xứ có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là nhĩ tỷ thiết thân ý xứ có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện!

Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Nhân xứ chơn như đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Nhĩ tử thiết thân ý xứ chơn như đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là nhân xứ chơn như có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là nhĩ tử thiết thân ý xứ chơn như có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy.

Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Sắc xứ đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Thanh hương vị xúc pháp xứ đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là sắc xứ có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là thanh hương vị xúc pháp xứ có pháp đối Vô thượng

Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy.

Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Sắc xú chơn như đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Thanh hương vị xúc pháp xú chơn như đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là sắc xú chơn như có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là thanh hương vị xúc pháp xú chơn như có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy.

Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Nhãn giới đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Nhĩ tỷ thiết thân ý giới đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là nhãn giới có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là nhĩ tỷ

thiệt thân ý giới có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Nhân giới chơn như đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Nhĩ tử thiệt thân ý giới chơn như đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là nhân giới chơn như có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là nhĩ tử thiệt thân ý giới chơn như có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy.

Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Sắc giới đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Thanh hương vị xúc pháp giới đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là sắc giới có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là thanh

hương vị xúc pháp giới có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Sắc giới chơn như đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Thanh hương vị xúc pháp giới chơn như đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là sắc giới chơn như có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là thanh hương vị xúc pháp giới chơn như có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy.

Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Nhãn thức giới đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Nhĩ tỷ thiết thân ý thức giới đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là nhãn thức giới có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện!

**Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là
nhĩ tử thiết thân ý thức giới có pháp đối Vô thượng
Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói:
Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử!
Nơi ý hiểu sao? Nhãn thức giới chơn như đối Vô
thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-
lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài
Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Nhĩ tử thiết thân ý thức
giới chơn như đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có
trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện!
Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là
nhãn thức giới chơn như có pháp đối Vô thượng
Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói:
Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử!
Nơi ý hiểu sao? Là nhĩ tử thiết thân ý thức giới chơn
như có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có
trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện!
Chẳng phải vậy.**

**Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Nhãn xúc đối
Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng?
Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy.
Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Nhĩ tử thiết thân ý
xúc đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui
chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải
vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là nhãn xúc
có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt**

lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là nhĩ tử thiết thân ý xúc có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trự lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Nhãn xúc chơn như đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trự lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Nhĩ tử thiết thân ý xúc chơn như đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trự lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là nhãn xúc chơn như có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trự lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là nhĩ tử thiết thân ý xúc chơn như có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trự lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy.

Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Nhãn xúc làm duyên sanh ra các thọ đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trự lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Nhĩ tử thiết thân ý xúc làm duyên sanh ra các thọ đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trự lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là nhãn xúc

làm duyên sanh ra các thọ có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là nhĩ tử thiết thân ý xúc làm duyên sanh ra các thọ có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy.

Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Nhãn xúc làm duyên sanh ra các thọ chơn như đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Nhĩ tử thiết thân ý xúc làm duyên sanh ra các thọ chơn như đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là nhãn xúc làm duyên sanh ra các thọ chơn như có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là nhĩ tử thiết thân ý xúc làm duyên sanh ra các thọ chơn như có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy.

Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Địa giới đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài

Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Thủy hỏa phong không thức giới đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là địa giới có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là thủy hỏa phong không thức giới có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Địa giới chơn như đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Thủy hỏa phong không thức giới chơn như đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là địa giới chơn như có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là thủy hỏa phong không thức giới chơn như có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy.

Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Vô minh đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-

lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Hành, thức, danh sắc, lục xứ, xúc, thọ, ái, thủ, hữu, sanh, lão tử đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là vô minh có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là hành cho đến lão tử có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Vô minh chơn như đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Hành cho đến lão tử chơn như đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là vô minh chơn như có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy. Ngài Xá-lợi-tử! Nơi ý hiểu sao? Là hành cho đến lão tử chơn như có pháp đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề có trụt lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Ngài Thiện Hiện! Chẳng phải vậy.